

У тлумачному словнику української мови лексема «баба» є полісемічною: 1. Мати батька або матері. 2. Стара віком жінка. 3. розм. Взагалі жінка. 4. перен., зневажл. Про слабкого, боязкого, нерішучого чоловіка або хлопця. 5. у сполуч. з присв. займ., розм. Те саме, що дружина. 6. заст. Жінка, що приймає дітей під час пологів. 7. заст. Ворожка, шептуха. 8. Людська фігура із снігу [3, Т. 1, с. 75]. Контамінація другого і третього значень дає можливість використання лексеми як образливої з актуалізацією віку співрозмовниці. Вікові характеристики також часто стають підґрунтям для конфліктної взаємодії в соцмережах, напр.: Наталя Нетрубенко – Зінаїда Михайленко: *інакших слів ви не заслуговуєте, якщо пишете такі нісенітниці, жінка в віці треба пиріжки на фронт пекти, а не витратити час на дезінформацію!* (ФБ, 19.05.2022).

Отже, у соціальних мережах реалізація вербального конфлікту здійснюється за допомогою лексичних одиниць, серед яких особливе місце належить зоосемізмам, етнімімам та гендерно маркованій лексиці.

Список використаних джерел:

1. Білоконенко Л. А. *Українськомовний міжособистісний конфлікт*. Київ : Інтерсервіс, 2015. 335 с.
2. Войцехівська Н. К. *Конфліктний дискурс: структурно-семантичний і комунікативно-прагматичний аспекти*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бурого, 2018. 404 с.
3. Словник української мови. В 11 томах. Київ : Наукова думка, 1970–1980.

Ключові слова: мережевий дискурс, вербальний конфлікт, зоосемізм, етнімім, гендерно маркована лексика.

Key words: network discourse, verbal conflict, zoosemism, ethnonym, gender-marked vocabulary.

ЗАСЬ ГАННА ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук*

ЗАСЬ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ

*Одеський державний університет внутрішніх справ,
викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ Й АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У повсякденному житті та професійній діяльності люди систематично роблять неправильні висновки, ґрунтуючись на помилковому аналізі фактів. Помилки можуть бути як незначними (купівля протер-

мінованих харчових продуктів для споживання), так і катастрофічними (визнання дій агресора правильними кроками у геополітичному просторі). Іноді помилку можна виправдати браком інформації чи освіти, але здебільшого це пояснюється специфікою роботи нашого розуму, який часто збиває нас з думки, підштовхуючи до хибних висновків або неправильного розуміння подій, через що й аналіз цих подій виявляється помилковим. Трапляється, що помилка обходиться нам надзвичайно дорого, навіть вартує життя.

У процесі оволодіння прийомami й інструментами подолання пасток і перешкод, що розставляє наш розум, ми отримуємо шанс на перемогу. Ця перемога може здаватися найважливішим фактором для ухвалення ґрунтового рішення, від якого залежить наше особисте щастя, професійний успіх, навіть життя.

Поняття «аналіз» означає розподіл на окремі елементи, внаслідок чого комплекси багатofакторні завдання розпадаються на прості складові. У науковій літературі детально описано вищезазначену дефініцію. У 1901 році англійський філософ Бертран Рассел у своїй класичній праці «Принципи математики» стверджував, що у сфері інтерпретації мови філософських теорій рішення – це аналітичний метод, який передбачає дроблення тексту до поки теорія не виявиться або як набір осмислених тверджень, або як повна нісенітниця. Рассел вважав, що при такому підході більшість філософських «проблем» взагалі перестають існувати. Його визначення змінили традиційні англійські підходи до філософії: «аналітичний підхід» став єдиним ґрунтовним методом [1, с. 10].

Аналіз передбачає розмежування елементів проблеми певним способом. Взірцем такого аналізу є правило запису чисел, яке всі школярі вивчають у початковій школі. І дотепер багато хто з нас у разі потреби поділити подумки одне число на інше уявляють собі саме цю форму запису. Інший знайомий нам спосіб аналізу – податкова декларація, за допомогою якої вдається перетворити складну процедуру розрахунку податків у набір хоч і складних, але зрозумілих кроків. Загалом, ми досить часто використовуємо подібні інструменти, прийоми та способи (методи) у повсякденному житті.

Стандартні підходи до критичного мислення та аналізу проблем підходять для вирішення більшості життєвих ситуацій. Але інколи, коли проблема виявляється серйозною та складною, ці звичні підходи навряд чи дадуть позитивний результат. Усі прагнуть ухвалювати зважені, ефективні рішення у професійній діяльності чи повсякденному житті, але це виявляється нелегко, коли ми стикаємося з комплексними та багатofакторними проблемами. В умовах стрімкого ритму життя у нас часто немає ні часу, ні терпіння на спокійний пошук оптимального рішення. Необхідність швидкого розв'язання проблеми змушує нас ухвалювати будь-яке рішення, що дає хоча б тимчасове полегшення, заспокоєння. Перебуваючи під таким тиском, складно вирішити, а вже тим більше до кінця зрозуміти проблему. Тому ми внутрішньо погоджуємося на часткове вирішення, яке можемо хоч якось обґрунтувати,

і вважаємо, що це найкраще, що ми здатні зробити в обставинах, що склалися [2].

Необхідно погодитися з тим фактом, що наш розум просто не здатний обробити всю інформацію та впоратися з усіма інформаційними надходженнями, що становлять проблему. Тому ми починаємо спрощувати, переходити з одного завдання на інше, затримуючи увагу лише тимчасово і тільки на тих елементах, які в змозі самостійно зрозуміти, описати, оцінити цінність і вірогідність. Після цього ми, цілком задоволені, відмовляємося від усіх інших елементів розв'язання проблеми.

Щоб успішно розв'язати проблеми, що стосуються як індивідів, так і цілих держав, потрібно навчитися помічати та припиняти неконструктивну поведінку розуму й обов'язково аналізувати все різноманіття альтернативних рішень. Важливо подолати природне прагнення розуму уникнути аналізу варіантів. Нездатність провести повноцінну оцінку та порівняння альтернатив – найпоширеніша причина, через яку аналіз виявляється неправильним або неповним.

Необхідно уникати поспішних висновків і мислити ширше, а це одне з найскладніших для людини завдань. Тому будь-які прийоми, що допомагають зберегти сприйнятливість, є надзвичайно доречними. Немає нічого дивного в тому, що всі описані прийоми та способи (методи) будуть давати саме такий ефект: змушувати розглядати всі варіанти і не поспішати з висновками. Необхідно наголосити, що тактичний аналіз є швидким і надійним шляхом стосовно вміння знаходити й оцінювати всі доречні для розгляду альтернативи.

Бертран Рассел стверджував, що організоване відділення елементів проблеми один від одного дозволяє оцінити, чи мають ці елементи сенс. Але що ще дає нам аналіз? Аналіз дає нам все, без чого не обійтися в ході ефективної роботи з проблемою і власне прийняттям рішення [3].

По-перше, аналіз допомагає зрозуміти сутність комплексних проблем. Більшість проблем і завдань, навіть ті, які здаються нам відносно простими, насправді занадто складні і включають занадто багато компонентів, щоб аналізувати їх взагалі без допомоги якого б то не було аналізу.

По-друге, аналіз дозволяє порівнювати елементи між собою. Так ми з'ясуємо, які чинники і взаємозв'язки критично важливі і для аналізу, і для тих, хто буде використовувати його результати.

По-третє, завдяки аналізу ми можемо фокусуватися. Взагалі розум і так схильний фокусуватися на чомусь. Він так влаштований і буде робити це в будь-якому випадку. Тому краще нам бути з ним у змові, ніж проти нього, і таким чином контролювати його діяльність. В іншому випадку він сам вирішить, на чому і коли фокусуватися, і з великою ймовірністю направить нас по хибному шляху.

По-четверте, аналіз допомагає зосередитися на кожному з елементів по черзі, як порівняти з хаотичним інстинктивним підходом, який передбачає роботу відразу з усіма елементами, безумовно, більш системний, ретельний, продуктивний метод.

По-п'яте, здійснюючи аналіз у рамках раціональної системної моделі, ми за допомогою аналітичних прийомів беремо під контроль підсвідому частину розуму, долаємо особливості мислення, що призводять до помилок в аналізі.

Важливо візуалізувати та розглядати всі елементи одночасно. Коли мозок бачить слова, цифри або опис проблеми, він глибше занурюється в аналіз, відбувається справжнє осяяння. Дійсно, якщо всі елементи проблеми перебувають у полі зору, ми виявляємо взаємозв'язки, яких точно не помітили б, якби просто думали про проблему. Отже, необхідно підключати візуальні здібності мозку.

Аналіз дозволяє підключати інтуїцію (здатність відчувати і розуміти) з метою пошуку альтернативних рішень, під контролем свідомості. Через цю причину з'ясовується важливість методу візуалізації: свідомості простіше фокусуватися і контролювати хід аналізу. Важливо змусити інтуїцію вийти з тіні, де ми могли б розібратися з тим, що вона нам пропонує, й одночасно вберегти себе від різноманітних логічних помилок.

Застосування методів критичного мислення та аналізу допомагає людині розібратися в ситуації, яка відбувається та проаналізувати її. При цьому ефективність процесу вироблення рішення й аналізу проблеми залежить навіть не від того, як ми здійснюємо аналіз, а від якості розумового процесу. Саме розуму допомагає критичне та аналітичне мислення, яке не замінює розумовий процес, а стимулює його, робить більш глибоким. При правильному та творчому застосуванні аналітичних прийомів можна ґрунтовно посилити нашу здатність аналізувати, розуміти, розв'язувати проблеми, ухвалювати обґрунтовані рішення і бути впевненими в тому, що вони правильні.

Список використаних джерел:

1. Балтовський О. А., Ісмаїлов К. Ю., Сіфоров О. І., Форос Г. В., Заєць О. М. Теорія систем і системний аналіз: навчальний посібник. Одеса : РВВ ОДУВС, 2021. 156 с.
2. Заєць О. М. Інститут аналітичного супроводження досудового розслідування кримінального провадження в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 17–25.
3. Ісмаїлов К. Ю. Особливості кримінальної розвідки з відкритих джерел як інструмент збирання оперативної інформації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 2. С. 110–113.
4. Бабенко А. М., Заєць О. М., Некрасов В. А., Ісмаїлов К. Ю., Пефтієв Д. О. та ін. Основи кримінального аналізу : підручник. За заг. ред. Користіна О.Є. Одеса, 2020. 296 с.
5. Користін О. Є., Свиридчук Н. П., Цільмак О. М., Заєць О. М., Ісмаїлов К. Ю., Некрасов В. А. Тактичний кримінальний аналіз: теорія та практика; навчальний посібник. МВС України, ДНДІ, ОДУВС. Одеса : РВВ ОДУВС, 2020. 216 с.

Ключові слова: аналіз, аналітична діяльність, візуалізація, розум, критичне мислення.

Key words: analysis, analytical activity, visualization, mind, critical thinking.